Slavko Kolar

Petrica Kerempuh

NAKLADA NAŠA DJECA ZAGREB

SLAVKO KOLAR

PETRICA KEREMPUH

ILUSTRIRAO

VLADIMIR KIRIN

NAKLADA NAŠA DJECA ZAGREB

GAJEVA 25

ŠTAMPARSKI ZAVOD »OGNJEN PRICA«, ZAGREB

GLAVA PRVA

ROĐENJE I KRŠTENJE

PETRICE KEREMPUHA

Bilo je to davno, pred mnogo godina, možda pred sto i pedeset, a možda i dvjesta. U blizini jednog gradića, a na kraju sela živio siromašan čovjek, po zanatu postolar. Nije bio mlad, a još manje bijaše star, nije bio ni visok ni malen, ni debeo ni mršav niti suh, a zvao se točno Miško Duh.

Nije živio samo od zanata, nego je imao i malo zemlje te bijaše napola seljak, a napola obrtnik. Imao je i svoju kućicu i stajicu i u stajici kravicu. Svega je imao pomalo, samo djece nimalo, a to je žalostilo njega i njegovu ženu, sitnu i malu gazdaricu Magdalenu.

— Po drugim dvorištima dječurlija juri, dere se i viče — jadikovala je Magdalena — a u našem dvoru samo kokot kukuriče... U sobi nam ispod grede stari mačak drijemajući prede. Nije nam Bog dao ni sina ni kćeri da nam srce razveseli, a kada nam dođu stari dani, da nas starce pošteno dohrani.

Tako se žalila majstorica svojim susjedama. Ali i toj brizi i žalosti došao je kraj.

Jedne tihe noći začula je susjeda Kata, žena tanka sna i fina uha, kako u kući Miška Duha nešto neobično kmeči. Je li mačkica ili je jare, to je bilo teško reći. No mudrica je Kata bila, pa se brzo domislila: nije to ni mačkica ni jare, nego će to biti beba. Jer djeca kao i tati najradije dolaze noću i nijedno se još dijete nije rodilo nasmijano, nego svako čim se rodi odmah zaplače, kao da ga ovaj svijet bijeli baš nikako ne veseli.

Kad pomisli na to, Kata odmah skoči i otrči u kuću Miška Duha. Uđe u sobu, a ono kraj Magdalene leži malo maljušno djetence i kmeči nježno kao jarence.

Stala se Kata čuditi i diviti:

— Ah, kako je to krasna beba! Mala i slatka kao cveba! —

— Kakva beba, kakva cveba?! — otresao se majstor Miško — Nit je beba, niti cveba, nego je to pravi dečko, ćaćin sin! —

— Ah, gdje su mi oči bile?! — okrenula sada Kata drugu pjesmu — Pa dakako, gorostas je to, pravi džin! —

— Čujete li, kako mu je silan glas? — ponosno je pita postolar i nudi je rakijom.

— Divno grlo! — kliče Kata i čašicu diže — Samo se još ne zna hoće li biti tenor il će biti bas! — —

Tako se njih dvoje nadmudrivahu i pijuckahu i rakije i vina, dok je sretna majka samo promatrala svoga maljušnoga sina.

Dan-dva kasnije trebalo je sina odnijeti u crkvu na krst. Jer u ono staro vrijeme morao je svatko biti kršten, a onoga koji nije bio kršten smatrali su nečovjekom. On ne bi imao ni onoliko prava koliko najbjedniji kmet ili rob, a nije se smio nadati da će barem poslije smrti doći u raj, u diku nebesku. Zato je trebalo da svećenik u crkvi poškropi dijete svetom vodicom, da mu osoli usta, i da ga zapiše u knjigu.

Za kumove su uzeli susjedicu Katu i njezinog muža Petra. Po starom običaju, prije nego li su pošli, okrijepili su se rakijom tako krepko, te je kuma rekla: — Joj, ljudi, meni se malo vrti! —

Putem ih je uhvatila jaka kiša. Pokisli su bili od glave do pete, a pokisao je dabome i dječačić u jastučiću. Ali kuma Kata, premda je i sama bila mokra, tješila se:

— Ja vam velim, dragi ljudi, to su božji prsti!... To sam dragi Bog nam dečka krsti! —

Ali trebalo je ipak da se negdje sklone i da se osuše pa zato uđoše u krčmu koja je, na sreću, bila u blizini. Da se brže zgriju i prije osuše, naručio sretni otac holbu vina. Holba je bila boca za polovinu veća od današnje litre. Popili su oni nekoliko holbi, ali dok im se odjeća i obuća ponešto osušila, srca i jezici im se opasno nakvasiše. Svi su se ponapili.

Dotle je krčmarica previla dijete u suho da se ne bi prehladilo, a videći kumu i ostale da su pijani, sve od šale je dečkiću stavila na glavu šarenu kapicu i još je na vrh kapice privezala praporac ili zvečku. Na nožice dečku obula stare cipelice svoje kćeri, dok je ova još bila mala, ali još uvijek triput prevelike za malog krštenika.

Kako su bili pijani oni toga i ne opaziše, nego pjevajući i teturajući nastaviše put u grad. Stigoše tako do nekog potoka. Preko potoka vodio je most, mostić bez ograde, zapravo brv. Majstor Miško, kako god je bio pijan, poboja se da će kuma s djetetom pasti u vodu, pa je htio da on prenese dijete, ali kuma ne dade.

— Ti si pijana, draga kuma! — viče majstor Miško.

— Ti si, kume, sišo s uma! — odgovara kuma Kata.

Svađahu se oni tako i natezahu dijete svatko k sebi, kao što se psi natežu za kost i tako obadvoje skupa s malim padoše pod most. Pljusnu voda na sve strane: pljus-pljas. Uzgagaše se guske i patke u sav glas. Raspršiše se ribice kao srebrne iskrice, dok jadne žabe kreketuše nisu znale, bil iz vode il u vodu, ili bi koga u pomoć zvale.

Iako je sve to ludo i pijano bilo, nikome se nije ništa dogodilo, osim što su se opet smočili od glave do pete. Ostalo je zdravo i čitavo i po drugi put kršteno u jastuku dijete.

Kad su napokon stigli u crkvu, još se sa njih cijedila voda kao s kišobrana, a dečko bio nakvašen kao spužva. Gleda župnik čudno društvo pa veli: Siromašak ovaj mali kao da je već jedamput bio kršten!

— Ne samo jedamput, nego i dvaput! — pohvalila se kuma veselo.

— A sad ćemo ga okrstiti i treći put — rekne župnik, dobro osoli dečku usta, da bi bio što mudriji, i počne ga polijevati svetom vodicom govoreći: — Ja te krstim u ime Oca i Sina i Svetoga Duha i dajem ti ime Petrice Kerempuha! —

— Kakvog Kerempuha?! — uzbuni se postolar — Ja sam malom otac i zovem se Duh, a ne Kerempuh! —

— No pa dobro — veli župnik dobroćudno — i sin će vam se službeno zvati Duh, ali će ipak biti i Kerempuh! Eno pogledajte sami, kako ste obukli dečka: cipelice, šaren-kapa i na njoj praporac ili zvečka.

U čudu se zagledao postolar Miško, začudio se i kum Petar, a još najviše kuma Kata. Od čuda je razjapila usta kao kućna vrata.

— Bog mi grijehe prosti, takvog jošte nije bilo čuda ili sam ja još pijana i luda? Otkuda mu cipelice, šaren-kapa i na njojzi zvečka? Mili Bože, što će biti od tog dečka? —

GLAVA DRUGA

KAKO JE PETRICA NAPREDOVAO U SNAZI I MUDROSTI.

Kad su poslije svih tih zgoda i nezgoda donijeli dečka kući, tri put krštenog, svi su oštro kihali, ljuto kašljali i gromko brisali nosove. Samo mali Petrica nije ni kihao, ni kašljao. Stoga nije trebao ni nosa da briše, a nije još ni znao kako se to radi.

Svi su onda rekli:

— To je pravi delija! Šta mislite: triput je kršten u jedan dan, pa ni da bi šmrcnuo! —

Ali nato se Petrica počeo derati iz svega glasa, a mama se dosjetila jadu: dečko je bio gladan. Nahranila ga i previla u suho i on odmah zaspao.

Kad bi netko poslije bio zapitao Petričinog oca, kako mu napreduje sin, on bi ponosno odgovarao:

— Raste kao iz vode, nemiran je kao gladna buha, a glas mu ječi kao vojnička trumbenta! — —

Sve je to bila živa istina. A mamu je najviše srdilo, što joj je sin takav nemirnjak. Kako god ga ona umotala i povila, on bi se uvijek izmotao i oslobodio ručice i nožice, pa mahao i veslao njima kao kukac, koji je pao na leđa.

— Da ga vidiš, kumo draga, kako vesla i kormani! — tužila bi se mama kumi Kati.

— Il na Dravi ili na Savi, on će biti lađar pravi! — tješila ju je kuma Kata.

— Ne daj Bože! Ne, to nikako ne smije biti! Šta ti misliš, kumo, moglo bi se dijete utopiti. Opasna je i podmukla voda, bolje da mi dečko po suhomu hoda!...

Kad je Petrica naučio da sjedi, onda je s njim bilo još teže. Vrtio se, koprcao, naginjao se i navirivao iz zipke kao ptić iz gnijezda, sad na jednu, sad na drugu stranu, kao da mjeri: je li visoko, je li duboko . . . Tako je jednog jutra ispao iz zipke, ali nije se derao ni plakao, nego je odmah počeo puzati po svoj kuhinji, a mama se čudila i divila:

— Tijesno mu je u kolijevci. To je čudo od djeteta! —

— On će biti, kumo draga, putnik oko svijeta! — tješila ju je kuma Kata.

— Ne daj mi, bože, takvu sreću, jer ga nikad vidjet ne ću! —

Petrica je i dalje napredovao. Kad je puzajući došao do kakve željezne ili bakrene zdjele, on je po njima lupao tako žestoko, da su mama i tata mislili oglušiti.

Opet ih mudro tješila kuma Kata:

— Ja vam kažem, taj će dečko biti vaša dika. Imat ćete sina slavnog glazbenika! — — —

— Ah, bojim se — rekla je zabrinuto majka — Ni to ne će dobro biti. Muzikanti vole mnogo piti! — — —

Jednog jutra, kad je mama otišla u vrt da nešto radi, a tata krpao cipele, Petrica je ostao sam u kuhinji. Puzajući tu je naišao na košaricu punu jaja, koju je mama zaboravila spremiti. Dopala se dečku jaja. Bilo je to nešto novo za njega. Zgrabio on jedno jaje, pa s njime: kvrc, kvrc . . . Jaje se razbilo. Razlio se i bjeljanjak i žumanjak. Sviđala se žuta boja malom Petrici, pa on stao redom razbijati jaja i vikati oduševljeno: — Te — te! — — — Te — te! —, a to u dječjem govoru znači: — Lijepo! Krasno . .

Razbijao on tako jaja i ličio i mazao sve kuda je dosegao: zidove, pod, ormar, a nije zaboravio ni na samoga sebe. Namazao se od glave do pete, tako da je i sam bio žut kao žumanjak.

Kad se mama vratila u kuhinju i vidjela sina, žuta kao Kineza, bila je najprije pomislila da se dečku dogodila neka druga neprilika.

Kriknula je:

— Dijete moje, sram te bilo, što siod sebe učinilo?! . . .

A Petrica veselo odgovarao: — Te-te! Te-te! . . .

Al kad ona bliže, imala je što da vidi. Bila bi pala u nesvijest, no u staro doba ljudi nisu tako lako gubili svijest. Samo joj se malo zamaglilo pred očima. Šteta je bila velika. Mjesec dana bila je skupljala ta jaja, a Petrica porazbijao u jedno jutro, pa još i uživao u svom nedjelu.

Toga jutra nije bilo u blizini kume Kate, da mamu utješi kakvim proročanstvom, nego je došao tata, Miško Duh, pa je rekao:

— Ne ljuti se, stara! Zar ne vidiš, tvoj Petrica ima dara za slikara! —

— Na veliku žalost moju, preveć voli žutu boju! — uzdisala mama.

— To ti znači: u tvog sina, bit će uvijek dukata i cekina! — govorio je maj-

stor Miško Duh — Od slikarskog nema boljeg zanata. To je zanat od suhoga zlata. Naslikao sveca ili zeca ili prosjaka-golaća, sve se dobro plaća! —

Tako je tješio svoju ženu Petričin otac Miško Duh, a mama je ipak malo istukla nestašnog dječaka, dok je jaja kasnije spremala na sigurnijem mjestu, a isto tako i čaše i tanjure i sve što bi se dalo razbiti. Petrica je međutim i dalje napredovao. Naučio se hodati, pa trčati, a malo po malo i penjati po drveću. Kao svaki dečko.

Počeo se onda zanimati i za zanat svoga oca. Gledao je kako mu otac kroji kožu, šije cipele i čizme, a najviše mu se svidjelo kako u džonove zabija sitne drvene klince: kvrc, kvrc . . . i klinac nestane u potplatu. Pokupio Petrica jednoga dana punu šaku tih klinaca, pa da će se igrati postolara. Ali mjesto cipele i kože, on uzme sa police okrugli hljeb kruha, koji bijaše dobro pečen i imao je čvrstu koru. U to je koru zabio mnogo klinaca, pa kad je tata kod ručka odrezao sebi komad kruha i zagrizao u nj, bijahu mu za čas usta puna drvenih klinaca. Čak su mu se i za zube zadijevali i u jezik ga boli.

— Šta je ovo?! — dreknuo je on srdito i zgrabio Petricu za kosu. —

— Još se nije dogodilo Mišku Duhu, da bi našao klince u svom kruhu! —

— Naš Petrica ima dara ne samo za slikara, nego i za postolara! — rekla je mama da se malo naruga tati.

— Pa i bit će postolar! — rekao je Miško Duh, pa prestane drmati Petricu. — Neka dečko uči zanat svoga oca. Ne će barem trebati kupovati alata.

Dakle, bilo je odlučeno: Petrica ne će biti muzikant, ni slikar, nego postolar kao što mu je otac. Ali trebalo je pričekati koju godinu, dok dečko doraste.

U današnje vrijeme morao bi takav dečko najprije ići u školu, no u ono staro doba bijaše malogdje kakva škola, a i to samo u gradovima i u samostanima, dok su velika gospoda držala posebne učitelje za svoju djecu ili su je slala čak i u inozemstvo na nauke. Malo je onda bilo ljudi, osobito na selu, koji su svršili kakvu školu, pa su na selu one, koji su makar kako znali čitati i pisati, smatrali za učene ljude.

Takav jedan »učenjak« življaše u Petričinom selu. Bio je to stari Tomaš, koji je ispod nosa nosio velike i nakostriješene brkove kao dvije brezove metle i koji je volio pričati mnogo o burnim zgodama i nezgodama iz svoga nekadašnjeg života. Nije se moglo nikada točno doznati šta je bio u vojsci, da li običan borac ili oficir, da li je bio samo bubnjar ili trubač ili je bio sve to po redu. Jedamput je pričao, kako je u borbi s Turcima njegova četa došla u opasnost da je pobije nadmoćni neprijatelj, ali ju je Tomaš spasio bubnjajući tako silno i strašno, da su Turci pobjegli glavom bez obzira, misleći da dolazi još neka velika vojska. Drugi put je opet trubio tako gromko, da se čulo na stotine i stotine milja daleko, te su njegov zov čuli mnogi moćni knezovi iz raznih krajeva svijeta i pohrlili u pomoć. Treći put — pričaše Tomaš — on je, jašući na vatrenu konju sa nekakvom toljagom u ruci, jer mu se sablja prelomila, u bijeg natjerao hiljadu Prusa.

K tome hrabrom borcu, trubaču i bubnjaru, dao je majstor Miško svoga Petricu u školu da bi naučio čitati i pisati. S Petricom su išli još i kovačev i krojačev sin, svega tri đaka. Bijaše to čudna škola. Stari Tomaš je vikao kao da komandira čitavom brigadom, a i njegovi su đaci morali vikati, jer je Tomaš bio prilično gluh. Kad su kao prva slova **i** i **a** naglas čitali, derali su se iz sveg glasa: i-a, i-a, i-a, kao da njače, ne tri, nego trideset magaraca.

U ono staro doba ljudi su vjerovali da učenju mnogo pomaže ćuška, zaušnica, šiba i batina, pa su se i Tomaševim učenicima često žarili obrazi od ćuškanja, a uši od natezanja ili tur od šiba. Ali kako im je Tomaš znao krasno pričati o pustolovinama, koje je proživio u svom ratničkom životu, o Turskoj i Turcima, o Beču i Austriji, o Prusima i Pruskoj, đaci su brzo zaboravili na sve drugo zlo. Petrica je naročito željno gutao te pripovijesti, za koje su mnogi u selu tvrdili da su debele laži i izmišljotine. Pa makar baš bile laži i izmišljotine, Petrica ih je rado slušao i sva mu je glava od njih gorjela. Sanjao je dan i noć o vitezovima, o aždajama i Turcima, o Prusima i o Francuzima, o strašnim pucnjavama i bitkama.

Onda je došlo vrijeme da ostavi igranje i skitanje po selu, po poljima i po šumama i da u postolarskoj radionici svoga oca Miška sjedne na tronožac i da počne učiti postolarski zanat. Teško i dosadno bijaše Petrici sjedjeti mirno i zabijati klince u kožu od jutra do mraka. Kroz mali prozorčić probijale su se zrake sunca i pozivale ga: — Ljepše je na suncu i na čistom zraku!... Ptice su cvrkutale i pjevale: — — Gdje je onaj derančić, koji nam nije dao mira?... Djeca su se natjeravala i vikala: — Oj, Petrice, dođi da nam budeš komandant! — — —

Ali prošlo je vrijeme šale i veselja. Trebalo je sjediti na niskom i tvrdom tronošcu i učiti zanat. No jednog dana Petrica nije mogao izdržati, nego je zapitao svoga oca:

— Čujte ćaća, jeste li kad išli u daleki svijet? —

— Pa išao sam dosta daleko, do Varaždina, pa čak i u Štajerskoj sam malo bio. Svagdje je lijepo, ali je doma najljepše! —

— Eh, to i nije tako daleko! — rekao je Petrica — Zar vas nije srce vuklo dalje, daleko u nepoznate daljine? —

— Kakve su te spopale daljine, moj nemirni sine? —

Petrica je u svojoj čupavoj glavi pomislio, ali se nije usudio na glas reći:

— Daljina i pustolovina, to zanima tvoga sina! Jer ja sam, ćaća dragi, nemirni Duh, ja sam Petrica Kerempuh.

Tako je u sebi mislio Petrica osjećajući i sluteći da ne će moći dugo izdržati u toj maloj sobici, na niskom tvrdom tronošcu i da će kao ptić kome su porasla krila, otprhnuti jednoga dana ili noći. Samo kada i kako, to još nije znao.

BJEGUNAC.

Što su svrake zapazile.

Letjele su tako dvije svrake, ptice šarena perja i crna, dugačka repa, preko polja i livada prema selu Dremovcu. Letjele su onamo, ne bi li gdje ugrabile kakovo pilence. Svrake naime strašno vole piletinu.

Kao sve ptice grabilice i svrake imaju izvrsne oči, pa bez očala i bez dalekozora vide svako pile u dvorištu ili miša na oranju i kukca u travi, a pogotovu ono što im se učini opasno: šulja li se lovac, da li nosi pušku, je li onaj derančić što se igra na cesti ima skrivenu praćku. Sve to i još mnogo više vide i opaze bistre i nemirne oči svračje. Pa tako i sada leteći preko polja i livada primijetiše izdaleka kako netko cestom juri. Kad vidješe da nema nikakva oružja, sjedoše svrake na jednu granu staroga hrasta nedaleko ceste, da mirnije i točnije vide tko je to i da pročavrljaju, jer su svrake ne samo drske grabljivice, nego i opasne brbljavice.

— Zašto onaj momak tako juri, kuda li se tako žuri? — zapitala svoju drugu svraka Vrtirepka — kao da ga gone psi il hitri panduri...

— Niti pasa nit pandura nigdje vidjeti nije — reče druga svraka po imenu Vijoglavka — Zato mi je sve to još sumnjivije!...

— Pogledaj ga, kakav li je taj bjegunac? — zgražala se Vrtirepka — Ne znaš, je li čovjek, je li sablast ili duh, toliko je jadnik dugačak, mršav i suh!...

— Nit je sablast nit je duh, već ti je to Petrica Kerempuh! — — zakriještala je svraka Vijoglavka — poznajem ga po perušci na šeširu.

— Da, da, imaš pravo — otkriješti joj drugarica Vrtirepka — Sad prepoznah i ja toga gosu. Znaš po čemu?... Po dugačkom nosu!...

— Zaista mu strši pedalj-dva iz lica, kao kljun u nekih vodenih ptica ili kao ona kažiruka na raskršću, neki kažu i »putokaz« — smijala se Vijoglavka u sav glas — Baš bi mu radi šale i veselja točno nasred nosa sjela i još bi ga poškakljala repom.

— Eh, seko moja lijepa, ostala bi ti bez repa!... rekla joj je svraka Vrtirepka — Jer vraški ti je momak Petrica. Taj je praćkom gađao ne samo mene, nego je jednom pogodio čak i divljeg goluba, a divlji golub leti kao strijela.

Neprilike Žutog Mike

— Znam ga i ja! — uzdahnula Vijoglavka — Da se nisam u pravi tren iza grma skrila, gdje bi danas moja glava bila! Ali ja mu to praštam! Znaš li onog žutog mačka, skitnicu i razbojnika, mislim da se zove Mika?!.... Nije to mačak kao što su drugi. Ne sjedi taj u zapećku sa babama, već se dan i noć skita po poljima i šumama, pa tu vreba male zečiće, a miševe samo u nevolji. Vere se po drveću, pa traži ptičja gnijezda.... Tako je i meni — proklet bio — požderao moje dvije kćerkice, slatke male svračice!... Ali našao se i za Miku majstor — upravo ovaj Petrica Kerempuh.

Domamio on k sebi mačka: mile-lale, mic-muc-mac, pa mu na vrh repa privezao praporac. Pustio onda mačka, ovaj potrčao, pojurio, ali se odmah i zastavio: što to njemu na vrh repa škrebeće? U čudu se mačak oko sebe vrti i okreće ,dok praporac sve glasnije zvekeće. Šta je to? Otkud to? . . . Poplaši se mačak vlastitoga repa, pa od jeze i od strave pojuri ko bez glave preko polja i livada, preko živica i ograda . . . Ajme, seko moja Dugorepa, da ti je bilo vidjeti te trke i toga skoka preko graba i potoka. Jurio je žuti Mika, jadna slika lude strave i očaja, bježao je tri dana i tri noći, ne znajući pred kim bježi ni kuda će doći . . . . Da se pred njim toranj izbočio, i njega bi mačak preskočio, toliko se bio uplašio. Možda bi od straha sasvim poludio da mu nije napokon praporac pao s repa. Našao se u tuđem kraju sav izmučen, smršavio i ostario od bježanja, od straha i od jada, a ponajviše od ljutoga glada.

— Jao — jao — jao — žuti Mika mijaukao — kad bih barem znao, gdje sam i kuda da se kući vratim! . . . Eto vidiš, seko moja lijepa, svrako Dugorepa, tako ti je taj Petrica osvetio moje male ptičice.

— Ta nije valjda baš zbog tvojih svračica išao kažnjavati mačka! — primijetila je zlobno svraka Dugorepka.

— Ja to i ne velim — reče svraka Vijoglavka — ali nije to učinio ni iz puste obijesti, nego ga je kaznio zbog crnih ptića,mladih kosovića, koji su živjeli na trešnji u dvorištu Petričinom, a sve mu ih podavio razbojnik Mika Žuti! . . .

BRK TOMAŠA TRUMBETAŠA.

— Ipak je tvoj Petrica isuviše nestašan i obijestan. Smišlja i radi svakakve vragolije — rekla je Dugorepa — Dodijao i mami i tati i kumi Kati, pa i učitelju i čitavu selu . . . .

— Kojem učitelju? Zar onome brkatom Trumbentašu?

— Da, baš njemu, bubnjara i trubača koji uz pomoć korbača i batina uči djecu čitati i pisati — brbljala je svraka Vijoglavka — Jednog vrućeg ljetnog dana, čim je dobrim ručkom smirio svoj glad, legao je stari Tomaš Trumbentaš pod krušku u hlad. Zaspao je slatko i zahrkao gromko tako da su se poplašile i razletjele sve ptice i sve pčele i bumbari, komarice i komarci, pa i zanovijetke muhe, iako se čine da su gluhe. Onda se u vrt došuljao Petrica Kerempuh i tiho, tihance: »frk-frk-frk!« — odrezao uči lijevi brk, ali tako fino da to Tomaš Trumbentaš nije ni osjetio. Kad se kasnije probudio i protrljao oči, moj ti Tomaš ko ofuren skoči. Htio je da prigladi raščupane svoje brke — oh, da si vidjela te galame i te strke: lijevog brka nema! Nije da je nestao posvema. Ostalo je nešto dlaka kao kad se u polju požanje žito i ostane strnokos, dok se desni brk nakostriješio kao brezova metla. Tu je bilo vike, psovke i derače. Tomaš kune, a žena mu plače. Skupili se i susjedi i susjede, naslonili se na plot, pa u čudo glede: šta će jadan bubnjar samo s jednim brkom? . . . Ne može ovako nakaradan ni u selo, ni u grad, ni u crkvu ni na vašar. Nego sjedi, moj Tomašu kod kuće i čekaj da ti novi brk naraste! . . .

Onda se javila susjeda, baba Jula krojačica: — Ja sam — veli — vidjela Petricu kako se u vrt šulja i kako je za čas iz vrta pobjegao! Ali, bog i duša, da li je nosio sobom škare, to nisam vidjela!...

— Nitko drugi, nego on! — uzvikale se babe naslonivši se na tarabe — Petrica je to napravio, Petrica!... Jedini je on sposoban za takvu vragoliju!

Kad to začu stari Tomaš, on odjuri k postolaru Mišku, sve onako s jednim brkom, ali i s korbačem u ruci, dok su babe za njim kriještale:

— Dobro ga istuci, tog derana, vragoljana, da mu nikad više takve šale ne bi na um pale! —

Ali Petrica kad Tomaša kroz prozorčić spazi, gdje onako ljut dolazi, dosjeti se, da ne bi bilo dobro čekati trubljača, nego ocu reče: — Žedan sam, idem piti vode! — pa iz sobe brzo ode, a onda preko bašče u polje i u šumu uteče ,a kući se vrati tek podveče.

— Zašto si ti susjedu Tomašu, kojite je učio čitati i pisati, odrezao brk? — pitao je Miško svoga griješnog sina.

— Evo zašto! On nas je učio da moramo biti čisti i uredni, a na njegvim brkovima hvatalo se sve što je jeo i pio: i rezanci, i kupus i čorba, i piće, pa sam mislio da bi trebalo odrezati makar jedan brk... tako za pokus... ne bi li on uvidio, da je ovako uredniji...

— Eh, znaš, Petrice — rekao mu je ćaća Miško — dobro je što si pobjegao, jer bi bio izvukao gadnih batina od Tomaša Trumbentaša a i ja bih mu bio pomogao! ... O tuđim brcima drugi puta ti ne vodi brigu...

Tako su brbljale brbljavice svrake ogovarajući Petricu Kerempuha.

VRABAC, ŽABAC, KANARINAC?

Ali bilo je još kojekakovih vragolija i budalaština, koje nisu znale ni radoznale svrake, a koje je počinio Petrica Kerempuh.

Tako je onoj istoj babi krojačici Juli, podvalio vrapca kao kanarinca. Babi je bio uginuo njezin stari ptić i nije ga mogla prežaliti. Petrica ju je tješio: — Gospa draga, nemojte plakati, ja ću doma odskakutati i donijeti vam takvoga pjevača koji će vas izliječiti od suza i plača. Mi ih imamo tri i svaki za se pjeva krasno, ali složiti se ne znadu, svaki pjeva svoje, nadvikuju se i natpjevavaju, te od njihove cike i vike ja ne mogu klince u đon zabijati, nego sve nakrivo, pa me ćaća psuje. Jednog ću vam ptića donijeti još danas do podne! — —

Kad to čula krojačica, baba Jula, reče veselo:

— Dobro sinko, donesi mi ga i ja ću te lijepo nagraditi!... Samo ne znam, hoće li tvoj ćaća dati kanarinca.

— Ja ga ne ću ni pitati — reče Petrica — Ja ću ga ukrasti! —

— Joj — vrisnula je baba Jula — nemoj tako ružno govoriti, jer krasti je grijeh!...

— Ma ne ću ga baš ukrasti! — popravi se mudro Petrica — Samo ću ga uzeti tako da ni tata ni mama ne će znati, nego će misliti da je odletio kroz prozor.

— Tako, tako, sinko! — nasmiješi se baba lopovski — Tako je već poštenije!

Doista je Petričin otac, majstor Miško, imao kanarinca i kanarinku, ali ni sam Petrica ih ne bi nikom dao ni za kakve novce. Zato je Petrica na tavanu uhvatio vrapca, pa ga fino namazao žutom bojom. Kad se boja osušila, odnio ga babi, te je od nje za nagradu dobio bakreni petak, što je u ono staro vrijeme bio priličan novac. Baba zadovoljna gledala žutog ptića i željno čekala, kad li će propjevati. Prođe dan, dva, tri, a ptić samo po krletki skače i viče: Živ-živ! Živ-živ! — —

Baba ptiću govorila nježno i milo: — Živ mi bio i živio, ali ne bi li mi malo zasvirio, zapjevao!... Baba je slabo vidjela, pa gledala ptića kroz očale i mrmljala sumnjičavo: Žut si i zelen kao žabac, a živčeš mi kao vrabac? — — Čudna si mi i sumnjiva ptica!...

I zasta, kad se ptić okupao, kad se razmahao krilima i osušio, sljuštila se žuta boja. Baba Jula nije očima povjerovala, bojala se da joj se nije zamutio vid, pa stavila dvoje očale. Zavrisnula baba Jula, te ju je čula polovica sela:

— Ti si vrabac, a ne kanarinac! Prevari onaj postolarski klinac!...

Odšepala baba k postolaru Mišku i tužila Petricu. Saslušao Miško babu, pa pozvao svoga nemirnog sina i na kraju baba je priznala da je zapravo pristala da primi ukradenog kanarinca. Zato je majstor Miško nije ni požalio što se dala prevariti od Petrice.

— Gdje su vam bile oči? — rekao je majstor Miško — Ja vam sad ne mogu pomoći!...

— Ali ja sam Petrici dala bakreni petak? — — tužila se baba.

— Petrica, gdje ti je petak? — viknu majstor Miško.

— Kad je ono nekog dana bio svetak i proštenje, otišo je babin »petak« na zabavu i čašćenje: malo sam se vrtio na vrtuljku i svakakva čuda gledo: kako grdni jedan medo po komandi pleše, kako majmun gusle svira i gudalom se češe, neki čovjek staklo žvače, vatru guta i po vatri skače ... — govorio je Petrica — Ostalo mi malo para, pa sam kod licitara ispio još čašu medice za ljepši svršetak i tako do kraja potrošio »bakreni petak« ...

KONJSKA PAMET

Našalio se Petrica sa susjedom Martinom. Bijaše taj Martin seljak slobodnjak, t. j. on nije morao raditi vlastelinu besplatno niti davati dio ljetine. Zato je bio jako gizdav i hvalisav i svoje suseljane i kmetove prezirao. Tako se hvalio da ima konje koji su pametniji, nego i neki čovjek. Kad on njih zapregne i rekne: — Hijo, Riđan, Fuksa, idemo u vinograd! — oni sami krenu u vinograd. Kad im rekne: u šumu!... oni idu u šumu; kad im rekne: u Zagreb!... oni kreću u Zagreb, ne će skrenuti u grabu, niti će se čega poplašiti, ni kola izvrnuti, a susretnu li druga kola, lijepo će se ukloniti.

— Tako pametnih konja nema nitko! — tvrdio je susjed Marko — Ja s njima nikakve brige nemam. Zamotam se u gunj, legnem i spavam. Kad konji stignu na određeno mjesto, oni stanu i zahržu i ja se probudim!...

Tako se hvalio susjed Martin. On je i inače bio veliki hvastavac te je svojim hvalisanjem dodijao čitavom selu: kako ima najmuznije krave, najdeblje svinje, najfinije vino i najljuću rakiju. Sve je kod njega bilo »naj«: najljepše, najbolje i najvrednije... Razumije se da su mu i konji ne samo najljepši i najbrži, nego i najpametniji. On u njihovu pamet vjeruje više — govorio je Martin — nego li u pamet nekog čovjeka...

Slušao je to i Petrica Kerempuh pa je mislio: Eh, baš bi vrijedilo iskušati tu konjsku pamet!...

Uskoro se pružila prilika, jer je susjed Martin odlučio da u Zagreb odveze voz sijena na prodaju. Dan prije puta on ga je natovario, a krenuo je točno u ponoć, jer je Zagreb bio prilično daleko, a tovar težak. Popeo se Martin na voz, uhvatio uzde i bič u ruke i potjerao konje na cestu i okrenuo pravcem prema Zagrebu, a onda je rekao mudro:

— Hijo, đijo, Riđan, Fuksa, ajde sada sve polako, korak za korakom, pravo do Zagreba grada!

Tako im je naredio, zamotao se u gunj, uzde je privezao sebi oko ruke i legao spavati, jer se na vozu sijena krasno spava. Mekano je kao na perini, a zibaš se kao u zipci. Zato je susjed Martin ubrzo i tvrdo zaspao i ne sluteći da se s njim vozi i još jedan nepozvani putnik: Petrica Kerempuh... Vozili se oni dobar komad puta, a kad su došli do jednog velikog raskršća, Petrica se spusti sa voza, pristupi konjima i uhvati Riđana kod glave pa sve polagano i oprezno (pazeći da se voz ne prevrne) okrenu konje i kola u onom pravcu i onim putem kojim su i došli: ne u Zagreb, nego kući. Susjed Martin nije ništa osjetio. Spavao je bez brige. Bila je još noć. Selo je spavalo, a psi su lajali, kad su stigli pred Martinovu kuću. Tu su konji sami stali, jer su dvorišna vrata bila zatvorena. Martin je još uvijek spavao, a Petrica je sišao s voza i odšuljao se u svoje, susjedno dvorište, i tu se sakrio da čuje i vidi šta će dalje biti. Stajahu konji pred vratima, a nitko im ne otvara, a njima već miriše njihova staja, zaželjeli se zobi i sijena, pa zahrzaše oboje. Zahrzaše jedamput, pa drugiput još jače. Probudio se Martin, vidi: noć je, te se čudi kako li je tako rano stigao u Zagreb. Probudila se u kući i njegova žena, navirila kroz rozor, pa se i ona začudila, čak i preplašila.

— Jao, čovječe — viknu ona — zašto si se vratio? Što ti se dogodilo? — Tare Martin oči i jedva im vjeruje; pa to je njegova kuća, njegovo selo. Počeše se iza uha, lupi se u čelo:

— Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba, a da Zagreba ni vidio nije... Žena mu je na to rekla:

— Tako ti se dogodi čovjeku, koji više vjeruje u konjsku pamet, nego li u svoju vlastitu!...

Kad je to Petrica čuo, zavukao se tiho u svoju sobicu i zadovoljno zaspao. Nikad nitko nije doznao tko je to tako nasamario Martina. Ali Martin je ipak sumnjao na Petricu, pa kad bi ga sreo, svakiput bi zarežao: — Eh, vidi ovog vjetropira, Kerempuha, alaj bi ga zdrmao za uha! — — —

KRALJEV BRAT

Sve su to bile male šale i vragolije koje je izvodio Petrica Kerempuh, a bilo je i drugih, koje nisu nigdje zapisane, pa ni u ovoj knjizi. Zna se samo da je Petrica dobio kojiput i batina, ali sve je uglavnom ipak sretno prošlo. Međutim šala sa »Plemenitim Zemaljskim Gospodinom i Vlastelinom« mogla je proći mnogo gore, da u Petrice nisu bile hitre noge. Taj takozvani »Plemeniti Gospodin« bio je Bolto Bandoglavić plemeniti Bandoglavski i Dremovački, vlastelin kome su pripadala sela Bandoglavec i Dremovec.

On je nedaleko sela Dremovca imao oveći posjed, nekoliko stotina jutara zemlje: oranica, livada, vinograda i šuma, a usred imanja mali dvorac, zapravo jednokatnu kuću od hrastovine, koju su zvali kurija. Imanje se zvalo Bandoglavec, a i selo s druge strane zvalo se također Bandoglavec. Seljaci jednog i drugog sela bili su kmetovi i morali su određeni broj dana besplatno raditi svome vlastelinu. I ne samo oni, nego i njihove žene i djeca, pa i njihovi konji i volovi. Tko ne bi na vrijeme došao na posao, dobio bi batina i plaćao bi globu, a mogao je doći i u zatvor. Zato je narod takav posao zvao t l a k a. Osim toga morali su mu davati još i jedan dio onog što je na njihovoj zemlji urodilo.

Živući tako mukte i na račun naroda, često su vlastelini bili vrlo oholi i bahati. Oni su sebe smatrali »plemenitima«, a to su imali i napisano i od kralja potvrđeno u poveljama na magarećoj koži ili na pergameni sa teškim kraljevskim pečatom u diplomi koja je osiguravala mnoga prava i povlastice njima i njihovim potomcima. Zato su neki od njih mislili i govorili da u njihovim žilama teče p l a v a k r v, a ne crvena kao u običnih ljudi, kmetova, obrtnika i građana. Oni su sebe smatrali kraljevom braćom, jer je kralj kao vladar bio prvi i najmoćniji plemić u državi.

Tako se i taj Bolto Bandoglavić sav naduo od oholosti i bahatosti, a i od debljine. Ne radeći ništa, a jedući i pijući mnogo i bez mjere, on se udebelio, tako da mu je trbuh bio kao bačva, a nos mu od pića nabubrio kao krastavac.

Jednoga dana pošao on na šetnju kroz selo Dremovec. Kad su seljaci vidjeli svoga vlastelina kako šeta, svi su se razbježali i posakrivali. Samo se jedan nije mogao sakriti, jer je upravo u tom času vozio na dva volićka voz sijena sa livade. Nesretni seljak — kmet uplašio se gadno kad je vidio svoga gospodara. Vozio je sredinom

puta, ali i plemeniti gospodin Bolto Bandoglavić išao je također sredinom puta. Inače se uvijek pješak uklanja kolima, ali Bandoglavić se ustobočio na sredini ceste i zagrmio:

— Ukloni se s puta, ide kraljev brat! — —

Jadni seljak — kmet htio da ga posluša, pa se smutio, stao vikati na svoje volićke: — Hajs, — — — Šarac — — — Hajs Plavec! — — — Hajs! —

Ali cesta je bila uska i izrovana, a seljak uplašen i nespretan te kola jednim krajem uđoše u grabu i voz se izvrnu, rasulo se sijeno širom.

— He-he-he- — stao se grohotom smijati plemeniti Bolto Bandoglavić — vidi budale i nespretnjakovića!... Trebalo bi ti odrapiti dvadeset i pet vrućih...

Tu se nekako desio i Petrica Kerempuh (a njega si mogao naći i gdje je trebalo i gdje nije) i bilo mu je žao seljaka. Vlastelina Boltu mrzio je još otprije, jer kad mu je jednom bio odnio čizme, onda je Bolto prigovarao, da su tijesne i da koža ne valja, ali nije htio da ih vrati, a ni da ih plati. Platio je samo polovinu od pogođene cijene, a kad je Petrica ponovo došao po novce, plemeniti Bandoglavić ga je otjerao korbačem i još je pse nahuškao na nj, te su mu i tur poderali.

Sad mu se nenadano pružila prilika da se gospodinu vlastelinu osveti. Kad se voz srušio, tako su s njega pale vile i grablje i on ih u istom trenu zgrabi kao da će seljaku pomoći. Ali kad je debeli vlastelin, digavši oholo glavu, krenuo dalje, Petrica mu priđe s leđa i odostrag podmetne grablje pod noge, te se plemeniti Bolto spotakne i ljosne u prašinu koliko je bio dug i širok. Čak je i svoj krupni crveni nos zabio u žutu prašinu, ona ga je ljuto poškakljala tako da je triput gromko kihnuo i svaki put je još bolje zario nos u prašinu. Jedva se digao sav zaprašen, žut i zamazan, ali ljutit i bijesan kao razdraženi bik.

— Tko je taj lopov? Tko je taj bezobraznik? — Tko se to usudio meni učiniti? — vikao je on gnjevno gledajući Petricu kako juri, kako bježi što ga noge nose.

— Hej, ljudi, držite ga, ne dajte da pobjegne!...

Ali nitko se u čitavom selu nije oglasio kao da je selo izumrlo.

— Je li ono Petrica Kerempuh? — pitao je vlastelin ljutito onog seljaka što mu se izvrnuo voz.

— Milostivi gospodine, možda je, a možda i nije! — rekao je seljak mudro — meni su se od sijena i prašine zamutile oči, pa ne vidim dobro.

— Ali ja vidim! Ja ga poznam! izderao se silni gospodin Bolto Bandoglavić plemeniti Bandoglavski i Dremovački vlastelin i samozvani kraljev brat — Uhvatit ću ja Petricu Kerempuha i za vlasi i za uha, dat ću ga izbatinati i zatvoriti u tamnicu da ne vidi ni sunca ni mjeseca!...

SVJETSKI PUTNIK

Znao je Petrica što ga čeka, pa je pobjegao koliko je dalje i brže mogao. Nije čak ni ocu ni majci rekao zbogom. Ako se samo malo zadrži u selu, pronaći će ga Boltini sluge i panduri ,a onda mu je odzvonilo. Izvući će strašnih batina i dospjet u mračni podrum kakve tamnice. Trebalo je zaobići bližnja sela i susjedni grad, jer tu ga ljudi poznaju. Ali kuda ga zapravo put vodi i kuda će stići, toga nije znao ni sam.

Takva su ga vidjele i one dvije svrake brbljavice Vijoglavka i Dugorepka.

Ispočetka je veselo i krasno otići u bijeli svijet bez brige, kada ćeš, kako ćeš i kuda ćeš stići. Ali kad ogladniš, a nemaš ni torbe, a kamo li što u torbi, nemaš ništa u džepu, baš nijednog bakrenog novčića, eh onda je malo teže!... Još je teže kad te na putu uhvati crna noć, pa još hladna kišica stane sipiti, oštar vjetar piriti ,a ti nemaš ni pravog kaputa, ni valjanih cipela makar si postolar po zanatu, pa kad ne poznaš ni sela ni grada u koji si upao iznenada — onda i vjetrogonju i veseljaka poklopi strah i žalost. Sjeti se svog toplog kreveta u kome mu je bilo tijesno, sjeti se svoga doma u kome mu je bilo dosadno i maminih žganaca koji su mu već bili dodijali. Dugo se on spremao na taj put u široki svijet. Samo- dok je o pustolovinama sanjao, činilo mu se sve ljepše i čarobnije ,a sada da je smio, možda bi se bio i vratio.

OD POSTOLARA DO PEKARA

Bježao je cijeli onaj dan i cijelu noć i još jedan dan, samo da ode što dalje od strašnog Bandoglavića, te je druge noći sav izmučen, pokisao i gladan, stigao u nepoznati neki grad. Nije ušao kroz gradska vrata, jer su bila zaključana, a opasno je bilo buditi stražara. Ušao je potajno preko nekakvih vrtova, preko razvaljenog nekog zida.

U gradu je vladala mrkla tama, nije bilo ni jedne lampe, a nisu sijale ni zvijezde ni mjesec. Sjale su jedino oči mačaka koje su se podmuklo šuljale i natjeravale po pustim ulicama mijaučući i derući se tako bolno i očajno kao da ih strašno boli trbuh. Iza visokih plotova lajali su i zavijali opasni psi. Spavao je grad i Petrica nije nigdje vidio nikoga, osim što je izdaleka opazio mračnu priliku gradskog noćobdije sa helebardom i sa lampašem u ruci. On je upravo trubom javljao zaspalom gradu da je ponoć prošla. Ali njemu da se javi, bijaše opasno. Mogao bi dići uzbunu, a možda bi ga helebardom zviznuo po glavi. Jer noćobdija nije volio da mu sumnjivi stranci noću švrljaju po gradskim ulicama. Kuda će Petrica i što će: gdje će spavati i tko će mu dati štogod za jelo?

Mislio je već: umrijet će od umora i glada, kad opazi kuću s rasvijetljenim prozorom. Oprezno se približi, a iz kuće mu udari u nos divan miris topla, svježa kruha. Opazi također gdje iznad vrata visi veliki perec. Domislio se odmah: to je pekarna.

Pokuca Petrica na vrata. Nitko se ne javi. Pokuca na prozor: jedan-dva-triput.

—Tko je? — iz kuće se začuo gromoviti glas (a u dvorištu je oštro zalajao pas) — Tko se u ovo doba noći usuđuje k nama noći? — — —

— Siromašan putnik — namjernik! — odgovori skromno i pokorno Petrica.

— Da nisi možda razbojnik — pitao je isti gromki glas — Il si možda ptica — skitalica?...

— Ja sam momak dobre ćudi, mene vole dobri ljudi! — mudro je govorio Petrica — Sit sam glada, tražim rada!...

— To je već i ljepše čuti — reče pekar otvarajući vrata — Tko hoće hljeba, taj i radit treba!...

Bio je taj pekar krupan, namrgođen i strog čovjek ,a noge imao krive u obliku slova O. Kako su u Petrice Kerempuha bile noge dugačke, ali ravne, nije se svidio ni gazdi ni gazdarici, koji su mislili da svaki pekar obavezno mora imati krive noge. Ali su ga ipak uzeli u posao, za šegrta. Nije Petrici bilo lako. Doduše sit je bio, ali je morao raditi i noću i danju. Noću je pomagao kod miješanja i pečenja peciva, a danju, pošto bi na brzinu prospavao nekoliko sati, morao je naprtiti na leđa veliki koš i raznositi pecivo po gradu. Morao je i druge poslove obavljati: staju čistiti, svinje hraniti, suđe prati, drva cijepati ,pa i na djecu paziti (a bilo ih je šestero, sve jedno drugom do uha, od dvije pa do dvanaest godina). Za nagradu je dobivao batina svake vrsti: gazda ga je znao tako ćušiti, da mu je glava zvonjela cijeli dan, gazdarica ga je vukla za kosu, a kalfa mu je šakom znao poškakljati rebra. Sve se to nije Petrici sviđalo, jer o takvim poslovima u velikom svijetu on nije sanjao. Ali, pobjeći još nije htio. Bilo je u gradu još koješta što je trebalo vidjeti i naučiti. Gledao je tako nekog slikara koji je na zidinama crkve slikao razne svece, a jednom je vidio putujuće komedijaše koji su se prebacivali naglavce i sami sebi stavljali noge za vrat. Jedan je gutao staklo i vatru, a drugi je hodao po žici. Sve je to vrijedilo vidjeti.

Jednog dana otišao gazda sa gazdaricom u neko selo na svadbu, te kalfi i Petrici naredio da za sutradan umijese i ispeku pecivo kao obično, a Petrica da ga raznese. Kad oni odoše, odšeta se kalfa u gostionicu i tu se tako napije te je ostao ležati pod stolom. Pekarna i sav posao ostade na Petrici. Ne bude li pecivo gotovo, bit će kriv on i dobit će batina. On pomisli da pobjegne, ali nije htio bez vragolije. Zato on sakupi svu djecu i reče im:

— Eto, djeco, ja sam ostao sam, a ja sam ne mogu zamijesiti i ispeći toliko pecivo. Hoćete li mi pomoći?...

— Hoćemo, hoćemo! — povikaše djeca.

— Dobro — rekao je Petrica Kerempuh — Nasut ćemo brašna i vode u naćve, vi ćete malo oprati noge i zagaziti u tijesto, u svako korito po troje. Ja ću svirati, a vi ćete po tijestu plesati i tako ćemo zamijesiti koliko treba.

— Tako je!... To će biti fino i veselo! — odobravala su djeca.

Tako i napraviše. Nasuše brašno i vodu u naćve i veselo zaigraše. Petrica se, a da djeca nisu primijetila, spremio na bijeg. Napravio mali zavežljaj robe i hrane, a iz gazdine ladice je izvukao jednu škudu i dvije cvancike, koliko je računao da ga pripada nagrada. Kad se tako pripravio, uzeo je tamburicu i zasvirao. On je svirao, a djeca su pjevala i plesala.

— Žemlja, štruca, kajzerica,
Kata, Miško i Perica!...

pjevala su djeca gazajući po tijestu kao da poslije kiše gaze po mlakama i blatu...

Slanoklipci i pereci
Gazi, mijesi, pa ispeci!...

A onda je još Petrica zajuškao:

— Haj, haj, zaigraj
To će biti zalogaj!...

Curice su digle suknjice do koljena, a dečki zasukali gaće iznad koljena. Mala, četirigodišnja Barica je bila u kratkoj košuljici, dok je dvogodišnji Perica bio sasvim go. Oni su i najviše uživali i vriskali: — Hop-hop-hop! — — — Perica je čak i dvatriput sjeo u tijesto i svi su ga grdili da je to nepristojno. (O higijeni se u ono vrijeme još nije ništa znalo...)

Kad je tijesto bilo sasvim zamiješeno, zaustave se pred kućom kola. Vratiše se gazda pekar i gazdarica pekarica. Pjesma zamuknula, ples prestao. Djeca prestrašeno pogledala u Petricu Kerempuha, a ovaj brže bolje pokupio svoj zamotak. Netko je pred prozorom strašno vrisnuo. To je vrisnula gazdarica, kad je ugledala kako se tijesto mijesi. Petrica nije čekao da još i gazda zaurla, nego je kroz drugi prozor skočio u dvorište i pobjegao. Djeca su redom dobila batina i plačući otišla spavati, a pekar i pekarica su od gotovog tijesta napravili žemičke, štruce i ostalo pecivo, te stavili u peć. Pritom su i psovali Petricu Kerempuha, svjetskog potepuha, koji da je kriv svoj toj sramoti.

Ali već sutradan su uvidjeli da su imali krivo. Građani su naime govorili da još nikad nije pecivo bilo tako fino i ukusno kao toga dana.

GROF PIŠTA TEREMTETEŠ BOLONTAJ I CRVENO MORE

Nakon dugog lutanja i različitih zgoda i nezgoda dospio je Petrica Kerempuh u nepoznat grad, gdje su kuće bile velike, a ulice uske. Kad je došao na glavni trg, jedan je pandur bubnjao u bubanj, a svijet se oko njega skupljao. Onda je neki drugi čovjek stavio očale na nos, razvio veliki list papira i čitao glasno i razgovjetno: — Oglas!... Presvijetli i velemožni gospodin Pišta Teremteteš Bolontaj želi da lijepim slikarijama ukrasi glavnu dvoranu svoga dvorca i zamka Tvrdograda. Pozivaju se svi slikari ovoga grada, koji su za takav posao sposobni i vješti da se odmah prijave Njegovoj Svijetlosti gospodinu grofu, koji će ih, kad posao bude gotov, gospodski nagraditi.

Tako je ovaj pročitao, a pandur je umjesto točke na kraju rečenice, udario svojim palicama po bubnju: tr.. tr...... tr........

Raspitao se Petrica, gdje je, tko je i kakav je taj grof. Jedni su mu rekli da je slavan i hrabar vitez, silan, moćan i vrlo bogat gospodin. Drugi, koji su htjeli da mu

po istini kažu, potvrdili su naglas da je to istina, ali su mu i tiho prišapnuli da je grof isto tako i strašan nasilnik i razbojnik, da muči i pljačka svoje kmetove, pa da i slobodni građani pred njim strepe i da su u tamnicama njegovog Tvrdograda zatvoreni mnogi nevini ljudi. A Petrica na to reče:

— Eh, ako je i kad je tako, pa bilo za me zlo i naopako, otići ću još danas da mu se javim, jer od djetinjstva ja osjećam da imam dara za slikara!...

Dobri su ljudi sumnjičavo kimali glavama, a Petrica je otišao u dućan i kupio nekoliko četaka i kistova, te tri lončića za miješanje boja. Tako opremljen otputio se prema zamku Tvrdogradu, a do njega je bilo malo više nego pola sata hoda. Stajao je taj zamak ponosno na jednoj klisuri navrh strma brda i sa svojim šiljastim tornjevima, puškarnicama i bedemima i sam je bio nalik na klisuru. Popeo se Petrica strmim putem pred vrata Tvrdograda, a pred vratima stajaše straža. Bijahu to vojnici čupavi i divlji kao razbojnici, sve je na njima bilo strašno i nakaradno: i šeširi i kacige i neke ogromne puške — pušketine i sablje-sabljetine, i čizme-čizmetine sa grdno velikim ostrugama kojima bi mogao bockati nosoroga, a ne jadnog našeg konja. Još su im i oči divlje gledale, a obrve i brkovi se nakrostriješili kao dlake u vuka kad se sretne sa psom. Ne bi bilo ugodno sastati se s takvim delijama ni u snu, a kamo li na javi. Ali Petrica Kerempuh se nije bojao. Rekao im je hrabro, tko je i što je i da se odazvao pozivu svijetloga grofa. Oni mu se pokloniše i pustiše ga u dvor, ali iza leđa mu se nasmijaše govoreći:

— He-he — veseli ptiću mazaliću, hrabro i radosno ulaziš. Da te vidimo kada i kakav ćeš izići!...

Odvedoše Petricu Kerempuha pred grofa Pištu. Na Petričino najveće čudo grof nije bio nikakva ljudina kao što je očekivao, nego omalen, mršav, gotovo gurav čičica srednjih godina. Imao nos utuljen u sredini (to ga je, kad je bio mali, konj kopitom udario i nos mu ostao nalik na mesnato dugme). Ispod nosa sa svake strane ukočio se brk sastavljen od sedam dugačkih dlaka (kako ih je Petrica odmah prebrojio) koje su bile pomadom zalijepljene i ufitiljene u šiljast vrh. Iznad tih šiljaka dva siva, grabežljiva oka, kao u divljega mačka, gledala su u čovjeka nemirno i nepovjerljivo. Vidjelo se da grof Pišta nije dobar čovjek.

Petrica mu se duboko pokloni i reče:

— Presvijetli i velemožni gospodine! Pokorno javljam i Svijetlosti vašoj ponizno se pretstavljam: Ja sam Petrica Duh, nazvan Kerempuh, bistar ali nemiran ko buha i zbog toga me okitiše također nadimkom Potepuha. Moja duša šeta širom svijeta. Ja nemam nikakva imanja, osim univerzalnog znanja. Među ostalim ja imam dara i za slikara. Znam slikati plavo more i visoke gore, nebeske dvore i sjajne zvijezde što po nebu jezde, i u nebu Gospoda Boga, a znam slikati i vraga s rogom i bez roga...

— Stoj! — dreknu grof Pišta Teremteteš Bolontaj — Dosta si klepetao i blebetao. Ti veliš znaš slikati plavo more, a bi li znao naslikati crveno more?

— Vrlo lako i s veseljem, presvijetli i velemožni gospodine!...

— Drago mi je čuti. Dakle, mazaliću, slušaj: Ja želim ovu dvoranu ukrasiti slikama i to ne na platnu, nego na samim zidovima. Ja sam čovjek pobožan i bogobojazan i želim da te slike budu na slavu božju i na spas moje duše. Slike treba da budu iz Svetog Pisma. Za pokus naslikat ćeš jednu. Slika ima da prikaže kako su Izraelci pod vodstvom Mojsija, bježeći iz misirskog ropstva, došli do Crvenog mora i kako je Mojsije pružio ruku i more se pomoću božjom razdijelilo na desnu i lijevu stranu, kako je dunuo vjetar s istoka, te su Izraelci lijepo prešli po suhom na drugu stranu.

— Jest, presvijetli gospodine — pridodao je Petrica spremno da pokaže svoje znanje —, a kad su goneći Izraelce, naišli Misirci na čelu sa faraonom, tad se more opet sastavilo i svi su se podavili. I to bi se moglo naslikati!...

— Drago mi je čuti! — rekao je grof milostivo.

Onda su se pogodili: Petrica ima sliku dovršiti za tri mjeseca a za nagradu će dobiti devet srebrnih talira, dobivat će hranu i piće po volji... Petrica je postavio jedan, malo neobičan zahtjev: on će raditi sam bez ičije pomoći i dok slika ne bude gotova nitko ne smije ući u dvoranu. Grof je tom zahtjevu udovoljio, u toliko lakše, što se upravo spremio na put. Išao je da pogleda svoja imanja u Madžarskoj. Prije nego li je otputovao dao je Petrici jedan talir kao predujam. Ali mu se zaprijetio neka se čuva, ne bude li slika gotova i po njegovim uputama načinjena, bit će išiban i bačen u tamnicu. S njim neka se ne šali.

Petrica se zatvorio u dvoranu i nikome nije dopustio ni da priviri. Najprije je pravio boju. Tuckao je ciglu, miješao čas vodu, čas ulje, svašta mazao po zidu, a kad mu je dosadilo legao je spavati. Podveče je izlazio da se prošeta. Upoznao je kaštelanovu lijepu kćerku i s njom se zabavljao.

U mračnim donjim prostorijama bijahu zatvori. Zidovi su bili debeli, a prozori tako mali, da nikad sunčane zrake nisu tamo doprle. Ležali su tamo grofovi zatvorenici, okovani gvožđem. Za hranu su dobivali komad pljesniva hljeba, a za piće svaki drugi dan vodu. Petrica se u svojim šetnjama znao zaustaviti kod njihovih prozora i tako se upoznao s njima (iako ih nije mogao vidjeti), te im obećao da će ih osloboditi.

Zabavljajući se s kaštelanovom kćeri, Petrica je uspio da ukrade najprije turpiju, pa sjekiricu i to dao zatvorenicima, da se najprije oslobode okova. Onda im je od svoje hrane na uzici spuštao dosta hrane da ojačaju, da budu snažni, kad dođe čas oslobođenja. Dobavio je Petrica tamburu pa je svirao čas kaštelanovoj kćerki, čas zatvorenicima. Pjevao im junačke pjesme i hrabrio ih, a oni su dotle oprezno i tiho pilili svoje lance i okove te rešetke svojih ćelija. Tako se i približio dan kad je trebalo da se grof vrati i da slika bude gotova. Slika je doista i bila dovršena, to jest Petrica je čitavu stijenu namazao crvenom bojom. I ništa više.

Jednoga popodneva, prije no što će zaći sunce, začuše se iz daljine trube. Onda puške zapucaše. Dolazio je svijetli grof jašući na konju pred četom svojih konjanika. Sa grada Tvrdograda zapucaše topovi u znak pozdrava, a kaštelan na najvišem tornju

Kirin
54.

izdignuo zastavu sa grofovskim grbom. Sišao je i Petrica da pozdravi grofa, a usput je upozorio zatvorenike da budu pripravni na bijeg, jer »sad će biti, što će biti«. Ma da je bio hrabar, ipak je Petrici srce zadrhtalo, kad je ugledao svijetloga grofa sa očima divljega mačka. Svi su se grofu duboko poklonili, a on je silazeći s konja zapitao: — Ej ti, mazaliću, jesi li dovršio sliku? —

— Jesam ,presvijetli i velemožni gospodine! — odgovori Petrica.

— Drago mi je čuti! — rekao je grof — Otiđi gore i dočekaj me u dvorani! —

— Na zapovijed, presvijetli i velemožni gospodine! — reče Petrica, duboko se pokloni i otrča u gornji sprat. Uđe u dvoranu, a ona je imala dvoja vrata, hrastova i gvožđem okovana: jedna na koja je imao doći grof iz svojih odaja i druga koja su vodila u hodnik i na stepenice za poslugu. Na tim vratima je stavio ključ sa vanjske strane.

Uskoro dođe grof sa svojom pratnjom i Petrica mu pokaza crveno namazanu stijenu, a crvena je bila kao da su dva vola zaklali i njihovom krvlju naličili zid. Gledao grof, gledao i mrmljao: — Hm, hm, hm! .... a onda je svoje divlje mačje oči upiljio u Petricu, koji se već počeo tresti: — A gdje su ti Izraelci?... zapitao je grof muklim glasom.

Petrica se ušeprtljio i sve više približavao vratima: — Izraelci — mucao je on... Izraelci su sretno prešli i nestali su u pustinji ... eto tu... završi Petrica i pokaza na vrata, kao da su Izraelci onuda otišli.

— Držite ga! — dreknu grof bijesan kao ris, ali je Petrica već iskočio na hodnik i za sobom vrata dvaput zaključao, sjurio dolje po stepenicama i stao vikati i zapomagati: — Straža! U pomoć! Gospodina grofa hoće ubiti! U pomoć! Trčite svi gore!...

Zbuniše se stražari i svi poletješe u dvorac. Tu se sukobiše s onima što su bili pojurili za Petricom. U toj zabuni nastade gužva, tučnjava, čak i pokolj, a dotle je Petrica sa oslobođenim zatvorenicima pobjegao iz Tvrdograda, sjurio niz brdo kroz šumu i šikaru u slobodu. Onda im Petrica Kerempuh reče:

— Sada, prijatelji moji, bjež'te kud zna koji! Kako god tko zna neka spašava glavu, a ja idem svojim putem potražiti novu slavu!...

PETRICA HODA PO UŽETU

Opet je Petrica Kerempuh morao bježati i skrivati se. Morao je pobjeći u sasvim drugi kraj, gdje ga nije mogla dohvatiti ruka grofa Pište. Skitajući se tako malo pomalo je potrošio ono novaca što je imao. Istina, našlo se dobrih ljudi, koji bi mu dali jesti, ali trebalo je moljakati, trebalo je raditi i takve poslove koji se Petrici nisu sviđali. Idući tako iz mjesta u mjesto, došao je u neki gradić koji se zvao Klipanovac. Tu je u gostionici čuo kako je prošle godine u Klipanovcu bila družina komedijaša koji su pokazivali svakakve majstorije, a jedna je djevojka i po žici hodala. Bio je među tim komedijašima jedan koji je znao i više: razapeo uže između tornjeva dviju crkvica, kapelice sv. Dizmuša i sv. Genoveve, koje su stajale jedna prema dru-

goj. Bilo je to visoko i opasno. Skupilo se mnogo naroda i čovjek je doista hodao po užetu kao po cesti. Ali kad je htio i zaplesati, izgubio je ravnotežu i pao. Nesretnik se sav razbio, ljudi su se razbježali i nitko mu nije ništa platio. Tako je umro i ostavio ženu i djecu bez igdje ičega. Ljudi su slijegali ramenima i govorili: — Takva je sudbina komedijaša! . . . .

Kad je to Petrica čuo, rekao je građanima Klipanovčanima: — To nije ništa. To i ja znam. Samo ja ne ću pasti kao onaj nespretnjaković . . . .

Građani se poveseliše, jer ljudi rado gledaju tuđe vratolomije, pa i tuđe nesreće. Rekoše mu: — Ajde da vidimo! . . .

Petrica dade po gradskom bubnjaru razbubnjati i objaviti da će toga i toga dana (kad je bio veliki svetak i proštenje) hodati po užetu između tornja svetog Dizmuša i svete Genoveve. Onda je od jednog užara posudio dugačko uže i unajmio dva dimnjačarska šegrta za pomoćnike. Osvanuo krasan dan i narod se skupljao, na trgu između obih kapelica. Došao je gospodin gradonačelnik sa svojom debelom gospom. Gradski sudac, gradski poreznik i velečasni gospodin župnik sa dva kapelana, te zapovjednik gradske straže došli su također da svojim prisustvom počaste Petricu Kerempuha. Dotle je Petrica bio jako zaposlen. Trčao je od jednog tornja do drugog, penjao se gore, ali ne izvana nego iznutra po ljestvama, pokazivao se gore na oknu, poučavao šegrte što i kako treba da rade. Onda se spustio dolje na trg, gdje se bio okupio narod, popeo se na nekakvu bačvu, skinuo šešir i poklonio se narodu na sve strane, a razumije se najprije gradskom načelniku i njegovoj gospi. Zatim je progovorio glasno i jasno: — Pozor! . . . Pozor! . . . . Mir i posluh molim! . . . Poglavita, poštovana, velečasna gospodo i cijenjeni građani. Kao što sam objavio, ja ću danas pred vama pokazati svoje umijeće i vještinu te ću hodati po užetu između svetog Dizmuša i svete Genoveve. Izvodit ću na užetu svakovrsne i po život opasne majstorije i vratolomije kakve još nikad niste vidjeli. Premda se potpuno uzdam u svoju nenadmašivu vještinu i u pomoć božju, ipak moram računati i s tim da bih mogao i skrhati vrat i razbiti vlastitu glavu, ili barem polomiti ruke i noge, a to ne bih htio prije, nego li mi bude plaćen moj trud i moje umijeće. Zato vas pokorno molim, da mi svaki od gledalaca dade darak prema svojim mogućnostima! . . . .

Nastane mrmljanje. Neki su govorili: — Zašto da mu ja unaprijed platim. Najprije da vidim što zna . . . Drugi su rekli: — Ima čovjek pravo. Svaka se predstava unaprijed plaća.

Petrica je međutim pošao sa šeširom u ruci najprije do gospodina gradonačelnika i ostale gospode i oni su bacali u šešir bakreni i srebrni novac, a ostali se poveli za njima. Oni koji nisu htjeli platiti, pošli su tobože kući, ali su ipak na kraju trga pričekali, da bar iz daljine promatraju Petričine vratolomije.

Skupivši puno novaca (kao još nikad do tada), on ga je ravnomjerno podijelio u desni i lijevi džep, da mu novac ne bi kvario ravnotežu. Zatim je naredio dimnja-

čarskim šegrtima koji su bili svaki na svom tornju već privezali uže, neka ga spuste do zemlje, ali krajeve neka drže i dalje u ruci. Potom se opet popeo na bačvu i objavio:

— Ovo što ću vam sada pokazati to je generalna proba na zemlji za ono što ćete vidjeti u zraku!...

Rekavši to skoči sa bačve i uze veliku motku, kakvom održavaju ravnotežu oni koji hodaju po užetu, te s tom motkom u rukama prođe oprezno po užetu koje je ležalo na zemlji. Potom je dizao jednu, pa drugu nogu, savijao se i previjao kao da pleše i na kraju se naklonio na sve strane. Zatim je viknuo dimnjačarima: — Vucite uže svaki na svoju stranu i dobro nategnite. Evo i mene za čas gore!...

Svi su pažljivo i napeto gledali u uže koje su dimnjačari svojski vukli svaki na svoj toranj, a Petrica trkom otrčao u crkvicu svete Genoveve, tamo je zvonaru dao nekakvo pismo rekavši: — odnesi to odmah gospodinu gradonačelniku!... To je moja poruka i oporuka!... Zvonar se malo začudio, ali je otišao. Petrica je međutim, mjesto na toranj ušao u crkvu na jedna vrata, a izišao na druga i odmaglio što su ga noge nosile. Ljudi su dotle čekali i pitali se sve nestrpljivije: Gdje je taj vještak vratolomac?.... Uto se zvonar progurao do gradonačelnika i predao mu Petričino pismo. Skupio se svijet oko načelnika. Svi su htjeli čuti, šta piše Petrica Kerempuh. Načelnik stavio očale i stao na glas čitati:

— Štovani gospodine načelniče i ostala gospodo klipani...

— Kakav je to bezobrazluk! — ljutio se gradski sudac — Ako smo Klipanovčani, nismo klipani!...

— Tako je! — potvrdilo je nekoliko građana — Mi nismo klipani!...

— Sad ćemo vidjeti — rekao je župnik — možda i jesmo!...

— Mir i posluh! Čujmo, što nam piše taj Potepuh!...

— Mene je u zadnji čas uhvatila nekakva vrtoglavica — pisao je Petrica Kerempuh, a čitao je gradonačelnik — te bih sigurno pao s užeta, a nisam želio da vam tu neugodnost priredim. Zato oprostite. Kako se po užetu hoda, to sam vam pokazao na zemlji. Drugi put više! To vam piše i pošteno javlja, i srdačno vas pozdravlja Petrica Kerempuh.

Svi su gledali prilično blesavo. Zatim su se naljutili.

— Baš smo pravi klipani kad smo se dali nasamariti od nekakvog Kerempuha Potepuha! — rekao je gradski sudac.

— A zar bi bolje bilo da je čovjek pao s užeta i slomio vrat? — upitala je gospa načelnikovica.

— Neka slomi! To mu je zanat! — govorio je neki građanin. — Ja kad platim ja hoću i da gledam. Prevariti ja se nedam!...

— Pa ipak si se dao! — bocnu ga drugi — Petrica te ipak za nos povukao! Umiješa se treći građanin:

Healif Perik Likiel Para Rupfi Santim
Kirin
54

— A kad je onaj lani sa užeta pao, nisi mu ni krajcera dao, ni ženi mu ni djetetu! Onda eto iznebuha vrag donio Kerempuha iz daleka svijeta, nakupio momak i bakra i srebra i pokazao kako se po užetu šeta, a da ne slomiš ni glavu ni rebra! . . . .

PASJA VAROŠ ILI DEVEDESETIDEVET PASA BARUNICE HILDEGARDE

Ima jedan grad koji se nekoć zvao Pasja Varoš, a danas se zove nekako drukčije, a koji je to grad, neka ostane tajna. Zašto je dobio tako ružno ime: Pasja Varoš? Evo zašto! U glavnoj ulici toga grada (a ulica je bila uska, kakve su bile ulice u starim varošima) stajala je krasna i velika kuća, moglo bi se reći: palača. U njoj je bilo mnogo soba i drugih prostorija da bi imalo mjesta i dvadeset ljudi, a stanovale su samo dvije stare žene: plemenita gospođica barunica Hildegarda i njezina služavka Uršula. Barunica Hildegarda nije već godinama izlazila iz kuće, niti je itko mogao doći do nje, pa nitko više nije znao, ni kako izgleda, premda se ona rodila u tom istom gradu, u istoj kući i tu proživjela sav svoj vijek. Ona je naime mrzila i prezirala ljude i smatrala da su svi ljudi sebični, pokvareni i zli, a tko tako o svim ljudima misli, taj dakako drži sama sebe boljim od drugih, ali s vremenom postane i sam još sebičniji i gori nego li su svi drugi.

Za barunicu Hildegardu govorili su stariji ljudi, da je nekoć bila vrlo lijepa, vesela i dobra, ali da je u životu doživjela nekoliko velikih žalosti razočaranja. Bili su joj umrli roditelji, brat joj je poslije htio oteti njezin dio imovine te se sa sestrom dugo parničio na sudu, dovodio lažljive svjedoke i još je bilo koješta, a najgore je bilo ono kad ju je ljubljeni zaručnik prevario i ostavio, a preotela joj ga njezina najbolja prijateljica. Odonda više nije izlazila iz kuće, niti primala u kuću ni rođaka, ni znanca, ni prosjaka, pa ni popa ni fratra, iako je to u ono vrijeme bio veliki grijeh. Jedina joj je zabava bila njezin psić Cuki. Govorila je da su psi jedini pošteni i vjerni stvorovi na svijetu. Kasnije je dolutao k njoj još jedan pas. Nitko nije znao kako mu je ime i gospođica Hildegarda ga je nazvala Duki. Služavka Uršula donijela je dvije kujice koje je neki okrutni čovjek htio baciti u rijeku. Barunica Hildegarda je i njih prigrlila. I tako je broj pasa u kući Hildegardinoj bivao sve veći. Psi su se tamo množili, rasli, a i ugibali. (Barunica Hildegarda govorila je »umirali« jer, ako se tako veli za ljude, kako ne će za pse, koji su pošteniji od ljudi). Jednom je na njih došla i pošast, pa ih je mnogo i uginulo na veliku žalost gospođice Hildegarde, a na radost susjeda, kojima je ta pasja palača već počela bivati neugodna. Ali psi su se opet množili i rasli, te kad je Petrica Kerempuh stigao u Pasju Varoš bilo ih je u kući gospođice barunice točno devedeset i devet svake vrsti i dobi, pasmine i boje. Toliko se moglo doznati od služavke Uršule, koja je iz kuće jedina izlazila u grad da nabavlja što treba za barunicu. Za pse je kupovala samo vrpce raznih boja koje im je gospođica vezala oko vrata, te četke kojima ih je četkala. Inače živežne namirnice su dobivali sa baruničinog velikog imanja nedaleko od Pasjeg Varoša.

Psi su živjeli samo u kući. I ljeti i zimi. Njihova brižna gospodarica ih nije puštala ni u dvorište bojeći se da joj koje pseto ne pobjegne ili da ne naiđe kakav

bijesan pas, pa da ga zarazi bjesnoćom. Prozori su se rijetko kad otvarali, a kad bi Uršula časkom neki otvorila, udario bi na ulicu užasan smrad, te su ljudi nosove stiskali prstima. A lavež, zavijanje i kevkanje čuli su se tako reći dan i noć.

Bijaše to velika napast za stanovnike dotične ulice. Tužili su se gradonačelniku, a ovaj je gladio svoje dlanove, slijegao ramenima i govorio da on tu ne može ništa. Onda su se žalili banu, pa čak i kralju, ali ništa nije pomagalo. Čak ni župnik, ni biskupski Kaptol nisu htjeli ništa poduzeti protiv barunice Hildegarde. Ona je bila plemenita roda i bogata, imala je i nekog moćnog rođaka velikaša koji je računao da će gospođica u tom pasjem smradu prije umrijeti, te će on dobiti bogatu baštinu, pa ju je zaštićivao. Velika gospoda su je sažaljevala, a ni jedan od njih nije stanovao u toj ulici, pa mu pasja kuća nije smetala. Iako nikad nije išla u crkvu, gospođica barunica je redovno plaćala mise za svoje pokojne roditelje, za sebe i za svoje životinje i davala svim crkvama velike poklone, pa su joj za to i Kaptol i fratri gledali kroz prste. Tako su susjedi i dalje morali trpiti smrad i lavež.

Kad je sve to čuo i doznao, Petrica Kerempuh se ponudio građanima da će ih on osloboditi te pasje napasti. Građani su mu teško povjerovali ,jer kako će to učiniti on, skitnica i potepuh, kad nije mogao ili htio ni gradonačelnik, ni župnik ni biskupski kaptol, ni ban ni kralj. Jer protiv gospođice barunice se ne smije ni na koji način upotrijebiti sila. Petrica im je na to rekao: Sve ja to znam i razumijem i ja sam preslab da bih išta učinio silom, pa na to nisam ni mislio. Ja ću to izvesti na fini način. Građani pristadoše: — Dobro, Petrice — rekoše oni — ako to izvedeš bez nasilja, dobit ćeš od nas pet talira. —

Petrica po običaju zatraži odmah jedan talir predujma i da mu dadu dvadeset i jednog mačka (a mogu biti i mačke). Mogu biti — reče — bilo kakve boje ili veličine, samo da su grlati i da znadu dobro mijaukati. Obećao je svečano da se mačkama ne će ništa opasno dogoditi. Malo će se uzrujavati doduše, ali sve će se svršiti dobro.

Kad je dobio mačke, Petrica dade napraviti dvadeset sandučića sa otvorom s prednje strane, tako da je mogla mačja glava samo malo proviriti napolje i sa još manjim otvorom sa stražnje strane kroz koji je mogao viriti rep. Onda je svakog mačka ili mačku zatvorio u njegov sanduk, tako njih dvadeset, dok je dvadeset i prvog turio u vreću. Kad se smračilo, Petrica je sve sanduke postavio pod prozore baruničine kuće i najmio za tu noć desetak šegrta kojima je naredio da mačke neprestano natežu za repove. Ovi su to radili tako zdušno i savjesno da su jadni mački strašno jaukali, mijaukali, psikali i derali se da bi se nebo rasplakalo.

Kad je ta deračina počela, poče se buniti psi u čitavoj ulici, u čitavom gradu, a dabome u baruničinoj kući ponajviše. Mnogi od tih pasa nikad još nisu vidjeli mačke (jer je barunica Hildegarda mrzila ne samo ljude nego i mačke), ali mržnja na mačke je psima već u naravi, a mačje mijaukanje im draži živce. Tako nastade užasan lavež: lajahu psi po gradskim dvorištima i kućama, a uzlajalo se svih devedeset i devet pasa, kuja, kujica i psića gospođice barunice. Badava ih je mirila i psovala

barunica i njemački i hrvatski, badava ih je Uršula i tukla (a ona je znala kojega i udariti, ako nije bilo barunice blizu), psi se nisu dali umiriti, jer je mijaukanje bilo sve strašnije.

Još je gore bilo kad je barunica otvorila prozor pa stala vikati:

— Šic! šic! šic, proklete beštije!...

Onda se tek lavež pomiješao s mijaukanjem i mačjom dernjavom u tako strašnu galamu, te su susjedi već i požalili što su prihvatili Petričinu ponudu. Oni bi možda i obustavili tu graju, ali zanimalo ih je ipak kako će se to sve svršiti. Barunica je morala zatvoriti prozor jer su psi htjeli poskakati napolje (a jednom je to čak i uspjelo....) Mislila je da će poludjeti, a to su očekivali i susjedi koji su je i bez toga smatrali ludom.

Kad je već prošla ponoć i kad su baruničini psi i Petričini mački već gotovo promukli od deračine, uze Petrica vreću sa dvadeset i prvim mačkom, položi ljestve na kuću s one strane gdje nije bilo prozora, polagano i tiho popne se na krov, te svog mačka istrese iz vreće u dimnjak. Poletio nesretnik mačak kroz dimnjak i upao u kamin glavne dvorane u baruničinoj kući. Kad ga psi osjetiše i vidješe, navališe na nj kao bijesni, a nesretni mačak — kuda će i kako će — skoči na prozor tako silno da je odmah dva stakla razbio te điknu napolje. Za njim poletješe i baruničini psi. I oni su porazbijali okna i skakali kroz prozore te ih nije bilo moguće zaustaviti. Uzalud je barunica vriskala i vikala:

— Cuki, Duki, Muki, Puki, Ciba, Biba... Fifika!... Tibika!...

Nije bilo moguće zaustaviti podivljale pse.

Sad su šegrti po Petričinoj uputi, pustili svoje mačke iz sanduka te je nastala neviđena jurnjava. Mačke su se dakako hitro popele na plotove i drveće, a psi na njih lajali i obigravali oko drveća. Napokon su se pojavili i građani, pa stali pse natjeravati štapovima i motkama, a neke su jadnike i ubili, samo da se više nijedan ne vrati u baruničinu kuću. Nesretna barunica sjedjela je izbezumljena u jednom kutu velike dvorane. Ona je bila razočarana u svojim psima. Kako su je mogli ostaviti? — Je li to pasja vjernost?... Je li to zahvalnost?... Nije mogla čak ni plakati. Samo je nijemo zurila u zemlju. Uršula je pak klela i psovala i metlom pometala staklovinje.

Pošto je s potpunim uspjehom završio svoj posao, Petrica je pošao po nagradu. Dobio ju je, ali su ga škrti građani za jedan talir ipak prevarili. — Eh, kad ste takvi — pomislio je — podvalit ću ja i vama. On je naime u jednom grmu našao malo, nježno psetance, čupave i duge dlake, malih crnih, sjajnih očiju i male njuškice kao u ježa. To mu se slabašno i preplašeno psetance smililo i on ga je stavio u torbu, a mogao ga je gotovo staviti u džep, tako je bilo maleno. Mislio je da će ga za sebe zadržati, ali sad se odlučio drukčije.

Čim je svanulo, otišao je sa psetancem u baruničinu kuću. Sva su vrata bila širom otvorena, jer je barunica očekivala da joj se vrate njezini gojenci i miljenici. Oko nje su se okupili upravitelji njezinih imanja, provizori i špani, njihove žene i

kćeri i razne babe iz grada, svi sa željom da utješe barunicu. Petrica je onog psića predao jednom šegrtu i rekao: Dobit ćeš cvanciku, čuvaj toga psića i čekaj dok ja triput ne zazviždim. Onda psića stavi na stepenice u baruničinoj kući i malo uštini za rep da zacvili i potjeraj! — — — Poučivši tako dečka, Petrica uleti u kuću, duboko se pokloni i reče: »Milostiva i svijetla barunice, vas je zadesila velika nesreća. Ali ja imam moć i vještinu da dozovem vaše miljenike natrag! Molim samo da se tu zapali svijeća i da se svi okupe oko njih, da se mole bogu, a ja ću opet moliti svoju tajnu molitvu«. — — Barunica pristane i oni učiniše kako je Petrica preporučio, a on je počeo praviti nekakve čudne znakove i mrmljati nerazumljive čudne riječi. Zatim je triput u prste zazviždukao i doista odmah se začuo lavež i štektanje psića koji se za čas pojavio u dvorani.

Barunica se trgla iz svoje tuge i žalosti i zavrisnula od sreće i zanosa:

— Ah, to je moj zlatni Filibert!... Filibert, mili i slatki...

— Hvala vam dragi prijatelju, hvala vam!... govorila je ona tronuto i stala nešto tražiti po torbici koja joj je o pasu visjela. Izvadila je jedan talir i dala ga Petrici rekavši:

— Evo vam, dragi!... Hvala bogu, ipak još ima dobrih ljudi na svijetu!...

Tako je Petrica dobio svoj peti talir, a barunica se sva promijenila. Neki su joj se psi vratili, ali su joj se učinili podmukli i nepouzdani. Osim malog Filiberta nije više voljela ni jednog psa, kao prije. Počela je pomalo izlaziti i s ljudima razgovarati. Uvidjela je da nisu ni svi psi vjerni i pošteni, a ni svi ljudi zli i pokvareni.

SVRŠETAK BEZ SVRŠETKA

Vlasnik gostionice »K zlatnoj čačkalici« Andrija Gladibrk strašno se začudio, kad se pred njegovim vratima zaustavio par krasnih, vatrenih konja upregnutih u saonice. Na ormi, srebrom okovanoj, brenčali su praporci i bronze. Čudio se Andrija Gladibrk, jer se takve ekipaže nisu zaustavljale pred njegovom birtijom, nego samo seljačke, ciganske i sumnjivih trgovaca, a i opasnih razbojnika (s kojima je on vodio sumnjive poslove).

Iz saonica se i iz debele bunde izvukao visok, mršav gospodin tresući se čitavim tijelom i cvokoćući zubima, dok mu je dugački nos na vrhu poplavio kao šljiva. Bijaše doduše jaka zima, snijeg do koljena, ali gospodin je bio dobro obučen i još bolje umotan. Ne bi dakle mogao tako prozepsti. Zato gostioničar zaključi da je nepoznati gospodin zacijelo bolestan. On mu uslužno otvori vrata i pokloni mu se duboko. Za gospodinom je u gostionicu i n o š (sluga koji sjedi do kočijaša) unio prtljagu, među ostalim i jedan mali kovčežić, sav gvožđem okovan i osiguran krupnim lokotom. Kad je momak stavio na pod nešto je u njemu zveknulo, a oči birtaša Gladibrka lopovski zaigraše i on pomisli: — Sigurno je u njemu zlato i srebro!... a kad je visoki nepoznati gospodin dao inošu na rastanku jedan srebreni talir, onda je Andrija Gladibrk odmah pogladio svoj brk i prišapnuo ženi Roziki: — Taj ima novaca!... Nažalost

ekipaža je odjurila tako brzo, te nisu ni on ni žena mogli pitati čiji su to konji i tko je taj gospodin. Međutim on im je sam rekao: — Ja sam Petrica Kerempuh, vitez od Vratolomije i Čarolije, svjetski putnik i svih mudrosti meštar!... Ali usprkos mom svemu znanju i umiječu, meni danas dobro nije, bojim se umriječu, molim vas dajte mi nešto da mi se tijelo i duša zgrije. Skuhajte oku vina i dajte mi sobicu, ne mora biti fina, ali neka bude topla...

Legao Petrica u krevet, pio kuhano vruće vino. Na stočiću kraj sebe držao onaj, gvožđem okovani sanduk, a na njemu pištolj. Gostioničaru je rekao prijateljski: — Pazite, molim vas da u sobu ne uđe pas ili mačka, mogli bi slučajno šapom dirnuti u sandučić, pa bi nastradali, jer je pištolj nabijen i tako udešen, te odmah puca ako netko u sanduk samo dirne!...

Gostioničar se kiselo smješkao. Bilo mu je krivo, jer je bio odmah pomislio, kako da se dočepa tajanstvenog sanduka. Ne bi on žalio ni zadaviti odličnog gosta za tako bogat plijen. Ovako je mislio: — Čekat ćemo!... Možda bolesnik umre i bez davljenja!...

Kad je Petrica ostao sam, uzdahnuo je i rekao samome sebi: — Eh, moj Petrica, proteklo je mnogo ljeta i ti si prošao dosta svijeta, tabane si na cestama brusio i svakakva dobra i zla iskusio, mnoge si muke mučio, budale pameti učio, a sam se nisi opametio, silnicima si se sprdnjom svetio, praznovjerca za nos povlačio, a sam kadikad batine izvlačio... A sada, eto, bit će svemu kraj... Treba misliti: hoćeš li u pakao ili u raj!...

I doista na veliko veselje gostioničarevo, Petrici je bilo iz dana u dan sve lošije. Groznica nije popuštala, te Petrica zamoli da mu pošalju svećenika. Po običaju onoga vremena htio je da se prije smrti ispovijedi i pričesti, da bi mu duša sigurnije stigla u raj, u diku nebesku.

Došao fratar, otac gvardijan, i nagnuo uho k bolesniku da čuje njegove grijehe. Šta mu je Petrica govorio i kakove grijehe ispovijedao to se ne zna, jer je to ispovjedna tajna, ali fratar se tako smijao da su mu se tresla trbušina, podbradak i šija i jedva je obavio sveti obred. Onda je brišući suze rekao Petrici: — »Alaj će biti veselo u raju, ako ti onamo stigneš!... Nato ga je Petrica zamolio da mu zovne gospodina gradskog suca i neka sam s njime dođe, jer bi htio pred svjedocima načiniti oporuku.

Još istoga dana stigoše gradski sudac i otac gvardijan da po želji umirućeg Petrice naprave oporuku. Gostioničaru Gladibrku to baš nije bilo milo, jer je on mislio da sam ugrabi onaj tajanstveni sandučić. Međutim Petrica pozove u sobu i njega i ženu, da budu prisutni pisanju oporuke. Onda je Petrica diktirao, a gradski sudac pisao i bilježio Petričine želje: da mu gradska općina dade u svom groblju na počasnom mjestu grob i da mu spomenik podigne i da na dan njegove smrti otac gvardijan odsluži za nj žalosnu misu. U tu svrhu on ostavlja svoje blago, po tisuću zlatnih dukata i po tisuću srebrenih talira slavnom gradu N., te časnom samostanu, a ostatak da se dade čestitom gostioničaru. Samo ih je upozorio neka se čuvaju pištolja.

Možda je Petrica htio još štogod odrediti, ali se najednom zagrcne, štucne i umre.

Svi su se pobožno prekrižili i pomolili bogu, a pritom su ispod oka gledali tajanstveni sandučić i na njemu ogromni pištolj. Sad bi bio red da mrtvaca operu i obuku, te stave na odar, ali svima se žurilo da vide što je u sandučiću i da razdijele blago. Ipak je gostioničarka zapalila svijeću kraj Petrice.

Što će sa sandučićem? Kako da uklone opasni pištolj? Onda se birtaš Gladibrk odluči: za ovakvu stvar vrijedi žrtvovati i psa, te on zovne svoga Šarka i baci mu komad mesa na sandučić. Šarko skoči, zgrabi meso, sruši sanduk i pištolj, ali pištolj ne puče... Šta je to? Idu oni gledati oprezno i nježno, kadli pištolj bijaše prazan. Nasmijali su se i naljutili, gdje ih je pokojnik nasamario. Najviše se ljutio Gladibrk, jer da se nije bojao pištolja, davno bi on svršio s Petricom i s njegovim blagom.

Odluče da će kovčežić otvoriti u drugoj sobi, jer je nezgodno da to rade kraj mrtvaca. Zatvore sva vrata i pritegnu kapke na prozorima da im nitko ne smeta. Međutim sandučić je imao velik lokot, a lokot se otvara ključem. Trebalo je naći ključ! Premetnuše sve džepove pokojnikove i svu mu postelju pretražiše, ali ključa nema te nema. Nato gradski sudac predloži da se sanduk odnese u općinu i da se tamo otvori. Ali s tim se nije složio Gladibrk: — Na to ne pristajem, gospodine suče! Vi bi gradska gospoda, blago među se podijelili, a meni bi brus ostavili. Jok, ne pristajem!...

Došlo je do svađe, koja se svršila s tučnjavom, jer je gostioničar bio vatrene ćudi. Zviznuo on gradskog suca po glavi da je samo zazvonjelo, ali ni sudac nije bio mekušac, te on Gladibrku šakom razbi nos. Bilo tu vike, cike, vrištala je gostioničarka, pa se i ona umiješala u tučnjavu. Uhvatila jednu bocu i zamahnula da će suca tresnuti po glavi, ali u onoj gužvi razbila se boca na glavi njenog muža. Zato ju je ovaj tako ćušio, te je odmah svom težinom i širinom sjela na pod. Otac gvardijan je mirno gledao tu bitku mrmljajući kao da krunicu moli: — Gdje se dvojica tuku, treći se veseli, osobito tamo gdje se blago dijeli.

U tom natezanju i tučnjavi pao je nekoliko puta sandučić na pod i najednom se sam od sebe otvorio. Ali mjesto zlata i srebra, rasulo se kamenje, zazvečali komadi željeza i bakra, stari čavli i potkove. Gostioničarka se tako razljutila da je tim komadima stala bombardirati i suca i fratra, kao da su oni krivi, a onda je pojurila u sobu da se osveti mrtvom Petrici Kerempuhu. Ali kad uđe u sobu, ona vrisnu, kao da je ugledala najstrašniju sablast. Poletješe svi, zaboravivši na čas na svoje razbijene glave. Što je? Što se dogodilo? —

Ništa! Ništa se nije dogodilo!... Samo mrtvaca više nije bilo. Svijeća je gorjela. Krevet je bio tu još razbacan kako su ispod mrtvaca tražili ključe. Ali mrtvaca više nije bilo...

Kud je nestao: nije valjda u nebo odletio, toliki svetac ipak nije bio?! Je li mrtav, je li živ?

Petrica Kerempuh je živ, vječno živ. On se još i danas skita, smišlja vragolije, niče tamo gdje ga nitko ne sije. Prevarante, špekulante, siledžije i budale bocka, grdi, ismijava i dira, a sam nikako da se opameti i da nađe mira.

V. Kirin